

© Greenpeace / Nick Cobbing

SKYDDA ARKTIS!

I Arktis hänförande natur har djur och människor under lång tid anpassat sig till att överleva i det hårda klimatet. Dessa ekosystem utsätts i dag för stor press från klimatförändringar, föroreningar och havsförsurning. För att de ska ha en chans att klara de utmaningar som framtidens klimat för med sig måste de skyddas från de ofrånkomliga risker som bland annat oljeutvinning och destruktivt fiske innebär. Sverige är 2011-2013 ordförande för Arktiska Rådet och har både en möjlighet och ett stort ansvar att arbeta för att skydda den arktiska miljön.

En unik miljö

Arktis täcker sex procent av jordens yta. Det består av både land och hav och bebos av ett myller av olika djur och växter. Här bor cirka 4 miljoner människor, utspridda över flera kontinenter, och med kulturer som kan vara flera tusen år gamla¹. Ungefär en tiondel av regionens befolkning tillhör något av Arktis urfolk.

Både samhällen och ekosystem i Arktis har anpassat sig till is, kyla och permafrost och behöver dem för att fortsätta fungera. Sälar, isbjörnar, arktisk torsk, sjöfåglar, kräddjur och plankton är alla på olika sätt beroende av havsisen för att kunna bo, jaga och föda upp sina ungar². Varje vinter växer havsisen för att sedan till viss del smälta varje sommar. När havsisen smälter på våren blir iskanten en högproduktiv zon med mängder av plankton och fisk som lockar till sig många arter av sjöfågel, säl och val³.

Klimatförändringar

De klimatförändringar som leder till en varmare planet kan redan ses i Arktis, där både havsisen, inlandsisen och permafrosten påverkats dramatiskt. Den mest påtagliga effekten är minskningen av havsisen. 2010 täckte sommarisen ett 31 procent mindre område än genomsnittet för åren 1979-2000. Det innebär förlust av ett område som är mer än dubbelt så stort som Norge, Sverige och Danmark tillsammans⁴. Att havet blir öppet leder till mindre värme reflekteras tillbaka ut i atmosfären, vilket snabbar på klimatförändringen och därmed ökar avsmältningen ännu mer^{7, 8}.

När havsisen minskar eller drar sig tillbaka svälter isbjörnar, sälar och valrossar och deras ungar faller i vattnet och drunknar. Valrossungar riskerar också att trampas sönder av stora valrosshjordar som tvingats upp på land⁵. Under vattenytan leder uppvärmningen av vattnet (och en ökad sjöfart) till att nya arter söderifrån tar sig in och hotar att konkurrera ut de arktiska arterna⁶. Detta drabbar förstas även de människor som idag lever av bl a jakt och fiske. Förutom havsisen smälter även den grönländska inlandsisen.

Forskare från De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS) uppger att 2010 skedde den största avsmältningen av inlandsis på Grönland på 30 år⁹. Om inlandsisen skulle smälta helt beräknas världshaven höjas med sju meter.

Den tinande permafrosten leder till stora utsläpp av växthusgaser som tidigare bundits i marken. Eftersom bosättningar och infrastruktur i Arktis är byggda för att stå på permafrost leder upptiningen även till att hus, vägar och rör sjunker ner i marken och förstörs¹⁰.

1 Kjellström, R. 2009. Polarliv. Carlsson Förlag ISBN: 917331269X

2 Sale, Rickard 2008. The Arctic - the complete story. Francis Lincoln Limited, Storbritannien. ISBN: 13: 978-0-7112-2707-1.

3 Anderson, Alun. 2009. After the ice-Life, Death and Politics in the new Arctic. Edbury Press, Storbritannien. ISBN: 9781905264650

4 <http://www.arctic.noaa.gov/reportcard/seaice.html>

5 <http://www.worldwildlife.org/who/media/press/2009/WWFPresitem13954.html>

6 <http://www.arctic.gov/publications/AMSA/environmental.pdf>

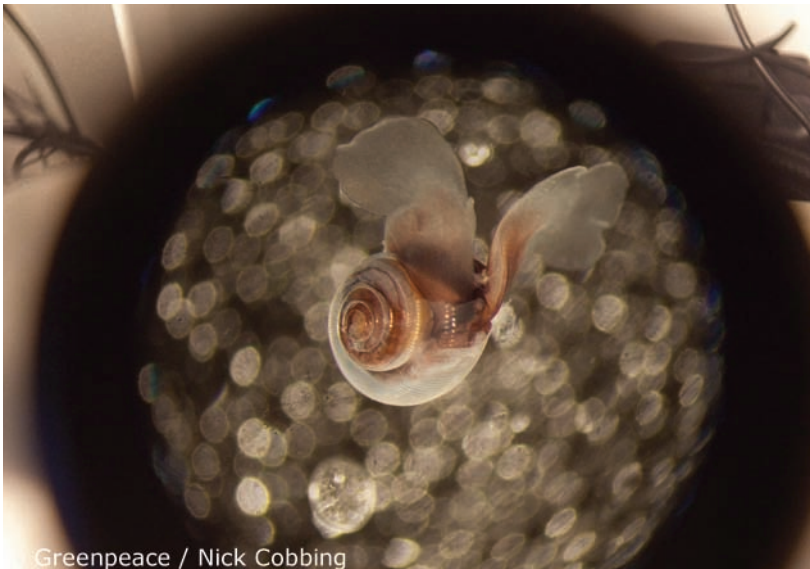
7 <http://nsidc.org/arcticseaicenews/2010/100410.html>

8 http://www.acia.uaf.edu/PDFs/ACIA_Science_Chapters_Final/ACIA_Ch16_Final.pdf

9 http://promice.dk/xpdf/promice_nyhedsbrev_1.pdf

Havs försurning

Ytterligare en effekt av utsläppen av växthusgaser är att koldioxiden löser sig i havsvattnet och gör det surare. Detta är mest markant i kallt vatten, vilket gör att Arktis drabbas först och hårdast. Ett surare hav påverkar alla organismer med hårda skal, som koraller, musslor och kräftdjur. Uppbyggnaden av skalen försvåras och i riktigt allvarliga fall kan skalet till och med lösas upp¹¹. Några av dessa skalbyggare är plankton, basen för många näringskedjor. Minskar eller försvinner dessa djur drabbas hela ekosystem.

Föroreningar

Arktis har under en längre tid haft höga halter av miljögifter som PCB, DDT och tungmetaller. Det mesta kommer från industriella källor långt från regionen. Det är nu så höga halter i den föda urbefolkningarna traditionellt äter, som fet fisk, säl och val, att det finns risk för människors hälsa¹².

Till detta kommer utsläpp från industriell verksamhet i Arktis; allt ifrån gruvbrytning och drift till exploatering av olja och gas. Flera av världens stora oljebolag har meddelat att de planerar att kraftigt utvidga exploateringen av olja i Arktis. Med all form av oljeutvinning följer utsläpp, ökad båttrafik och seismisk aktivitet (vilken misstänks påverka både fisk och marina däggdjur negativt).

.....
Exempel på oljebolag som borrar efter olja eller har licenser för oljeprospektering/ exploatering i Arktis:

- Nordamerika^{13, 14}: Chevron, Shell, ConocoPhillips, BP, ExxonMobil, Iona Energy Company, Repsol E&P, Total, Murphy Exploration och Imperial Oil
- Ryssland¹⁵: Rosneft, BP, Lukoil, Shell, Bashneft
- Grönland¹⁶: Nunaoil, Dong Energy, Chevron, Husky Energy, Maersk, ExxonMobil, Shell, Statoil, GDF Suez, Esso, Capricorn, Petronas, PA Resources AB, BP, Cairn Energy
- Norge¹⁷: Statoil, ENI, Lundin Norway, GDF Suez, Suncore Energy, Wintershall, ExxonMobil, ConocoPhillips, Chevron, BG Norge, Dana Petroleum, OMV, VNG

10 http://www.acia.uaf.edu/PDFs/ACIA_Science_Chapters_Final/ACIA_Ch16_Final.pdf

11 <http://www.sciencedaily.com/releases/2010/06/100603092018.htm>

12 AMAP, 2009. Arctic Pollution 2009, <http://www.amap.no/>

13 <http://alaska.boemre.gov/lease/hlease/HLEASE.HTM>

14 <http://maps.google.ca/maps/ms?hl=en&ie=UTF8&msa=0&msid=201853955366710314042.00048d69679a522c91133&t=h&z=7>

15 <http://en.rian.ru/business/20110225/162754766.html>

16 http://www.bmp.gl/images/stories/minerals/list_of_licences/list_of_licences.pdf

17 http://www.regjeringen.no/pages/16284125/Tildelinger_kart_21R_eng.pdf

Oljeutsläpp

Arktis är mycket dåligt rustat för att hantera en oljeolycka. På grund av kylan och sammansättningen av bakterier i vattnet bryts olja ner långsamt i Arktis. Dessutom är många av de djur som lever i Arktis mycket sårbara för att få olja i päls, fjäderdräkt eller gälar. En oljefläckad isbjörn har inte längre förmågan att hålla värmen i den arktiska kylan och riskerar att dö av köld eller förgiftas när den slickar bort oljan från kroppen¹⁸. Samma problematik gäller för såväl sälkutar som fåglar. En större olycka, som den i Mexikanska golfen eller ExxonValdez-olyckan utanför Alaska, riskerar att slå hårt mot Arktis djurliv och då också mot dess befolkning som är beroende av det marina livet för överlevnad.

Industriellt fiske

När havsisen smälter undan allt mer på grund av klimatförändringar exponeras hav och havsbottnar som tidigare skyddats av isen. Det industriella fisket bär ansvar för att 85 % av världens fiskbestånd är maximalt utnyttjade, överexploaterade eller kollapsade¹⁹. Om det industriella fisket tillåts gå längre norrut, in i de tidigare skyddade arktiska områdena, kommer konsekvenserna för både fiskbestånd, havsbottnar och alla de djur som är sammanlänkade med dem att bli påtagliga.

Det här är en värld vi vet lite om. Idag är det omöjligt att vetenskapligt säkerställa ett industriellt fiske utan risk för allvarlig negativ påverkan på ekosystemen. Eftersom bottentrålarna använder redskap som släpas längs med havsbotten är det sannolikt att de kommer att skada känsliga livsmiljöer som kallvattenskoraller och svampfält.

På den amerikanska sidan av Norra Ishavet har USA förbjudit kommersiellt industrifiske norr om Berings sund sedan 2009²⁰. Även Kanada har nyligen tagit steg i samma riktning²¹. Men på den europeiska och ryska sidan finns ännu inget liknande initiativ för att skydda Norra Ishavet innan det är för sent.

Arktis kan skyddas

Förändringar i Arktis ekosystem kan få globala följder för människors försörjning samt för djurlivet och klimatet. Det som på lång sikt är viktigast för Arktis framtid är att bromsa klimatförändringarna. Det gör vi genom att minska förbränningen av fossila bränslen och ställa om våra energisystem till förnybara energikällor.

Det finns mycket vi kan göra för att skydda Arktis mot hot som oljeexploatering och destruktivt fiske. De delar som historiskt har varit skyddade områden genom ett permanent havsistäcke bör fortsätta skyddas genom starka regelverk. Här bör ingen industriell verksamhet, som utvinning av naturresurser eller fiske, vara tillåten. Även oljeexploatering i övriga Arktis innebär alltför stora risker för ekosystem och befolkning och bör därför inte tillåtas, särskilt inte i områden som vintertid täcks av is. Fiske med destruktiva redskap bör inte vara tillåtet i någon del av Arktis, inte heller fiske på bestånd med vetenskapligt osäker status.

© Greenpeace / Nick Cobbing

Arktiska rådet

Arktiska rådet är en sammanslutning av de åtta arktiska staterna – Ryssland, Kanada, USA, Danmark, Island, Norge, Sverige och Finland samt representanter för ursprungsbefolkningar. Fem av länderna har kust mot Arktis och därmed ekonomiska intressen i regionen. Delar av Sverige, Finland och Island som ligger norr om Polcirkeln tillhör Arktis, vilket gör även dessa länder till medlemmar av rådet.

Rådet möts en gång per år för att säkerställa en fredlig dialog och arbeta för att skydda den arktiska miljön⁹. Idag har rådet ingen formell beslutsfattande funktion men en reformprocess pågår och steg börjar tas mot en mer beslutsfattande verksamhet. För att få till ett tillräckligt skydd av Arktis behövs bindande regler som begränsar den industriella verksamheten i området.

18 Oritsland, N. et al. 1981. Effect of Crude oil on Polar bears. Environmental studies No. 24, Indian and Northern Affairs, Ottawa.

19 <http://www.fao.org/docrep/013/i1820e/i1820e00.htm>

20 <http://www.nytimes.com/gwire/2009/08/21/21greenwire-us-bans-commercial-fishing-in-warming-arctic-33236.html>

21 <http://www.worldfishingtoday.com/news/default.asp?nyId=6999>

Arktis behöver Sverige

Sverige är från och med maj 2011 och två år framöver ordförande i Arktiska Rådet. Som ett av få länder i rådet utan ekonomiska intressen i Norra Ishavet har Sverige en lysande möjlighet att arbeta för ett skydd av Arktis i egenskap av agendasättande ordförandeland. Det blir inte lätt, men historien har visat att det till synes omöjliga kan inträffa.

Ingen trodde till exempel att det skulle vara möjligt att sluta ett internationellt avtal som stoppade all exploatering och militär verksamhet i Antarktis. Men 1991 skyddades i princip alla djur och växter i femtio år och världen undvek en potentiellt storskalig konflikt om de resurser som finns där. Samma anda av samarbete och hänsyn till planeten borde kunna präglade diskussionerna om Arktis idag, även om regelverken och verktygen för att få till stånd ett skydd skiljer sig åt mellan de två polerna.

Greenpeace uppmanar Sverige att under dessa år inleda processen med att förbjuda oljeexploatering och destruktivt fiske i Arktis. Förväntningarna på Sverige är och måste vara höga ifall den Arktiska miljön ska ha en framtid.

GREENPEACE